

De vell, nou

RAQUEL GALOFRÉ BOFARULL

Siempre imaginé que el Paraíso
sería algún tipo de biblioteca.

JORGE LUIS BORGES

Va anar a la farmàcia, va deixar la recepta damunt del mostrador i va esperar la capseta blanca amb lletres vermelles que, com tota la gent gran i des de feia uns dies, anava a comprar un cop a la setmana.

Mentre ell avançava passet a passet pel carrer desèrtic el fred li entrava per les arrugues i se li escolava ben endins. Quan va arribar al quiosc va agafar el diari que ja li tenien preparat i va treure's una moneda de la butxaca interior, que va deixar damunt d'una revista com si tirés l'última fitxa d'un joc de dominó que el fes alçar-se guanyador. Aquesta vehemència contrastava amb la lentitud dels seus moviments i la veu gairebé inaudible que va donar les gràcies mentre girava cua i feia via cap a casa. Intentant vèncer els primers rajos de sol, amb l'ajuda d'un bastó ferm, amb el diari sota el braç i la bossa de plàstic amb el remei dins va arribar a casa. Va trucar el timbre i va esperar. I va tornar a trucar. I el fred semblava que li hagués arribat al cervell malgrat la boina sense la qual mai sortia de casa. Amb un tremolor difícil de controlar va alçar el braç dret i, amb el bastó arrenyat a la paret, va apartar-se la màniga de l'abric i el guant de pell. Just quan va mirar l'hora el rellotge va sonar el campanar. Va posar-se la mà

a la butxaca, va agafar les claus i amb l'ajuda inestimable del temps va obrir la porta i va entrar.

Des de la butaca sentia nerviós com feinejaven a la biblioteca. No la sentia, però s'imaginava l'olor de la pols que devien desprendre els llibres. Devien anar d'aquí cap allà, ara amb el plumero, ara un devia anar per terra, però és igual, avall que fa baixada. Al carrer hi havia nens que anaven a escola. El seu cafè feia estona que s'havia refredat però no se n'havia adonat. Primer s'havia distret amb els llums del carrer que anaven d'aquí a allà a cops de ràfegues de vent. Després havia tornat a mirar la canalla tapada amb abrics i gorros i bufandes. I llavors havia pensat en la seva bufanda, que s'havia deixat a cal metge l'últim dia que hi havia anat. I va pensar que hauria de preguntar a alguna d'aquelles senyoretetes si l'havien trobada. Tot i que avui en dia ja se sap. Anava a cal metge de tant en tant, perquè a la gent gran se li han d'anar fent proves, no fos cas que tinguessin alguna cosa i no se n'adonessin, com si els vells mai haguessin tingut un únic problema de salut. Últimament sempre hi havia metgesses que anaven per feina i gairebé el feien fora. Abans el doctor Folch anava a visitar a les cases i donava consells de savis, perquè n'era molt, de savi, i aquesta saviesa l'havia adquirit del seu pare, que també era doctor. I a les famílies les frases lapidàries del doctor Folch, el pare, i també les del fill, anaven passant de generació en generació, com qui hereta un cognom, al seu poble s'heretaven les sentències del doctor Folch, fos quin fos. Ell sempre havia estat bé de salut, és

clar que havia seguit al peu de la lletra el Manual Oral de Medicina del Poble dels Doctors Folch-Consellers. Però les pipes que no les hi tregui ningú. I una copeta de conyac després de dinar sempre va bé. Ara no ho entenien, però. Li deien que el tabac era dolent per la salut i que l'hauria de deixar i que tant d'alcohol no era bo, que com a màxim una copeta de tant en tant, en ocasions especials. Va pensar que li hauria pogut explicar a la Moderna Doctora Pseudoconsellera que si havia aguantat noranta-tres anys així no hi havia cap motiu per canviar-ho a aquelles alçades de la pel·lícula. Se'n va estar. Li va somriure i va pensar que no canviaria aquelles coses ni pel millor dels cels que es pogués guanyar. La Doctora Prenguisunapastillaldia li va fer una recepta i li va o-r-d-e-n-a-r que anés a buscar el remei (el medicament, com deia ella) aquell mateix matí i que se'n prengués una cada dia, després de dinar. Una cada dia, que vigilés de no oblidar-se'n cap dia. No va explicar-li ben bé què havia de curar-li. Un camí s'havia hagut de prendre un remei i després va resultar que no era per ell, sinó per un veí que tenia un mal dolent, però qui les va entregar es va equivocar de casa. Allò segurament li va donar més salut de la possible, i ara encara havia de gastar-la abans no comencés a malgastar-se el poc cos que li quedava. Així doncs, no tenia res però s'havia de prendre una pastilla. Li va fer il·lusió, poder anar a la plaça i no quedar-se aïllat en una punta quan tothom comentava què es prenia, quantes dosis?, cada quan?. Podria posar-hi cullerada sí, sí, després de dinar, que mira si

fos per esmorzar seria fàcil de recordar, però després de dinar, ves, que els ulls se't tanquen un moment i si no vas amb compte, doncs no te n'adones i ja ha passat i ja t'has oblidat d'una dosi. Que prou bé ho ha aguantat fins ara, noranta-tres anys i cap remei, cap vacances a l'hospital, si és que quan li preguntaven per la seva salut començava a suar i no sabia mai com sortir-se'n. Llavors deixava anar alguna mentida mira, el meu pare fins als noranta-cinc bé, llavors va passar tres anys més fumuts, la meva padrina fins als cent, llavors va tenir un mal dolent i ja se sap, sí, sí, a la família tots una salut de ferro. Però qualsevol persona que conegués la seva família sabia que allò no era ben bé veritat, i ell ho deia amb els ulls humits i l'ànima penosa.

Va agafar la crossa que feia servir sempre que sortia de casa i va anar cap a la biblioteca. Hi havia llibres als prestatges, a les cadires, al terra, alguns estaven mullats pel líquid que havia de netejar només els prestatges. La Maria Mercè i la Mariàngela el van saludar efusivament, ell va intentar dir-los bon dia movent els llavis amb la seva peculiar lentitud. Va agrair-los que l'ajudessin a netejar casa seva, sobretot la biblioteca, que és on més pols s'acumula, i, això ja no va dir-ho, on més mal li feia veure objectes bruts i descuidats. Va tornar a la seva butaca, va agafar el llibre que tenia sobre la tauleta del menjador i va seguir llegint intentant vèncer la son fins que va tancar els ulls sense deixar-la entrar del tot, ja que l'havia de reservar per les llargues hores negres de la nit.

La Maria Mercè va intentar despertar-lo sacsejant-li el braç esquerre però ell ja feia estona que s'havia despertat, amb els crits que havien fet tota l'estona que, amb la biblioteca neta i ordenada, es van passar a la cuina preparant-li el dinar. Es van acomiadar i ell va donar-los les gràcies per la visita. Va anar cap a la cuina a menjar un plat d'escudella, però en pic va ser al passadís els peus el van dur cap a la biblioteca. Havia fet tantes vegades aquell viatge que ara semblava tan llarg que no s'avenia a entendre com les seves cames no desistien, no li deien que ja n'hi havia prou, que enfilés el carrer o busqués un nou camí. Però si hagués sortit al carrer li hauria passat el mateix, per un carrer hi havia passat uns anys per anar a escola, per l'altre hi passava quan va començar d'aprenent en aquell taller, per l'altre arribava a l'escola on va dur els seus fills. Va pensar que era difícil trobar nous camins, quan ja s'havia recorregut el món del dret i del revés.

Va obrir la porta a poc a poc, com sempre, però amb la mateixa il·lusió als ulls que tenen els nens petits quan obren un regal. Per les finestres no entrava gaire llum, de fet estava molt ennuvolat i sense encendre el llum no hauria pogut veure-s'hi gaire. Però a ell li va semblar que milers de focus repartits estratègicament per l'estança il·luminaven aquell espai que per ell més que una simple part de casa seva s'havia convertit en un lloc sagrat, on rendia culte i on ell mateix es cultivava passant pàgines, una darrera l'altra, com tantes vegades havia vist fer en la mateixa butaca.

De sobte el llibre que duia a la mà li va caure a terra, just un segon després que ho fes la seva ànima, que esclafada contra el terra va acabar per trencar-se en mil bocins que es van quedar gelats sobre la catifa de la biblioteca. Aquells milers de focus s'havien esvaït i semblava que fes anys que no hi eren. Va anar girant el cap per veure bé tota l'habitació. Malgrat la doble caiguda lliure que ell mateix havia provocat, el terra era net i les butaques lluien com mai ho havien fet. El vidre de la taula reflectia els llibres que descansaven a les prestatgeries i uns quants papers i fotografies que formaven una pila estrambòtica desentonant amb la resta de components d'aquell quadre grotesc però ordenat. Va mirar la prestatgeria de la dreta, allà dalt, al cap damunt de tot, on sempre hi havia hagut les Rodoredes jardineres i marines, ocellaires o trencades, i el prestatge de sota, on hi havia tingut els Saramagos, memorístics p, sobretot, assagístics; ara només sabia veure-hi llibres. Llibres repartits per aquell espai sense respectar el lloc que s'havia assignat a cada amic. Llibres repartits a tort i a dret, d'esquerra a dreta ben col·locadets des dels més alts fins als més baixets. Un prestatge pels llibres de llom verd, un altre pels vermellosos, un altre pels blaus, uns quants pels grocs i tot el complex d'esgrogueïts.

Va tornar, o, més ben dit, anar, cap a la cuina, va parar la taula al menjador, primer les tovalles, després el tovalló i els coberts, després el got, ja ple d'aigua, i finalment el plat d'escudella de la Mariàngela. A cada cullerada semblava veure de forma més nítida que alguna cosa trontollava,

que alguna cosa se li havia escapat, que havia de ser culpa seva. No podia ser que el món anés per una banda i ell per una altra. No podia ser que el món tingués un ordre i ell decidís imposar-ne un altre. I això va dur-lo a pensar que fins i tot per trobar algú que li netegés la casa i li fes el dinar cada dia no va aconseguir fer-se passar per una persona més, trobar una simpàtica noia sud-americana que arribés cada dia puntual i que parlés molt fort però que mantingués sempre un somriure. Fins i tot aquí va fallar. I si un no pot ni amb aquestes nimietats, com pot circular per la vida fent el bé, com dirien aquells, o simplement sense molestar, que ja hauria sigut gran cosa?

Quan va sortir de l'ambulatori —CAP, com hi deia a la placa que penjava a la paret— van tornar-li a aparèixer aquells pensaments remordints. De vegades s'imaginava el món blanc, blanquíssim, i ell un punt negre, com una nota dissonant sense partitura ni encara menys intèrpret; l'etern errant. La gent de la seva edat se la podia dividir, bàsicament, en dos grups. La que no podia menjar sal i la que no podia menjar sucre. I ell, alça!, menjava sucre i sal, avall que fa baixada! Les pastilles de la capsula blanca amb lletres vermelles se les anava prenent cada dia però encara no havia entès per què servien i la Doctora Facim-casinoremugui no li ho havia volgut explicar mai. Potser ella cobrava més si li endossava les pastilles. Potser se les hauria de deixar de prendre, per la seva salut. I com si amb una pastilla després de dinar —aquella tan difícil de recordar per allò de la son del migdia— no n'hi hagués

prou i de sobres, la Doctora Vagiavuimateixalafarmàcia li va donar una altra recepta.

La farmacèutica el va saludar contenta, tot i que últimament no n'era un client habitual al cap dels anys hi havia passat moltes vegades, l'havia atès ella, però abans també el seu pare i feia ja molts anys fins i tot el seu avi. Va donar-li la recepta que portava doblegada a la butxaca i al cap d'un moment ja va tenir una capseta damunt de la taula. Li va preguntar si sabia amb quina freqüència se les havia de prendre i ell, molt lluny d'aquella farmàcia d'aquell poblet on havia nascut i on acabaria morint, va fer que no amb el cap. No sabia per què eren aquelles pastilles, però quan va veure la capsa hi va reconèixer les lletres verdes. Sempre havia pensat que conformaven el nom del medicament, però en aquell moment va suposar que es devia tractar de l'empresa que les feia. N'havia comprat tantes de capsas amb aquelles maleïdes lletres verdes que se li clavaven al cor. Cada setmana en comprava dues i ella que no millorava. I el doctor Folch, el fill, que anava cada dia a casa i que mira, que les pastilles l'ajudaran molt; i vinga comprar pastilles, i capsas i capsas, que a casa per poder-se moure havia d'apartar capsas amb lletres verdes, que durant un temps va oblidar com eren les rajoles de casa seva perquè ja ni es veien; i ella vinga dormir i quedar-se al llit, sense dir res, que no es movia ni un pam en tot el dia; i el doctor Folch una recepta darrere l'altra; i el farmacèutic, el fill, que vols dir que calen, tantes pastilles?; i ell de casa al taller, del taller a la farmàcia,

de la farmàcia a casa i sant tornem'hi, que qui dia passa anys empeny. Però ella un dia va deixar de passar i ja no va empènyer mai més. Un mal dolent. Durant dies no es va atrevir a entrar a la biblioteca, aquell era el seu espai i amb ella semblava que també hagués hagut de desaparèixer. Però allà seguia, amb la porta tancada i un munt de llibres que s'acumulaven per les prestatgeries agafant pols fins que la Marieta hi entrava per netejar-ho i deixar-ho tot igual, uns quants papers sobre la taula, un llibre verd obert per les pàgines 52 i 53. I un dia mentre la Marieta feia anar el plumall d'aquí cap allà, amb molt de compte, tal i com li havien demanat, però a la vegada amb fermeza, va atansar-se al marc de la porta, s'hi va recolzar i va fer entrar la vista a la biblioteca. Va esperar-se a ser sol a casa. I finalment ho va fer. Va agafar el pom de la porta i el va girar cap a la dreta amb la lentitud que podria semblar que necessitava aquell acte solemne però, de fet, va fer-ho simplement perquè la por s'havia apoderat del seu cos fràgil i esquerdat des del cor fins a les puntes dels dits. Va entarar-hi com si no hi hagués sigut mai abans, amb la curiositat de qui visita per primera vegada un lloc anhelat. Va acariciar els lloms dels llibres, primer les prestatgeries de la dreta, després les de l'esquerra. Es va aturar davant del prestatge de Thomas Mann i hi va posar les dues mans damunt, va tancar els ulls i va semblar-li que els llibres respiraven, que agafaven forma de noia i que la tenia allí davant una altra vegada. Les llàgrimes li anaven rodolant per la cara i saltaven a les rajoles fent grans salts mortals.

Va acostar-se a la taula i va veure papers amb gargots que no va aconseguir desxifrar, i tres bolígrafs, i un llibre obert de cames sobre el vidre fred. Va agafar-lo i va veure que era un recull de poesies obert per les pàgines 52 i 53. Allí tenia les últimes línies que havia llegit, i mira que per davant dels seus ulls n'havien arribat a passar tantes que no les hauria pas pogut comptar. I si no hagués sigut curiosa de mena no hauria subratllat res, ni apuntat comentaris al marge; i si no ho hagués estat ell no hauria pogut saber que el poema de la pàgina 52 l'havia llegit i li havia agradat molt però el de la 53, imprès sobre el paper pulcre i sense cap tipus d' anotació, no l'havia arribat a llegir mai.

D'una revoltada va eixugar-se els ulls amb la màniga esquerra del jersei mentre amb la dreta es va treure les ulleres de la butxaca. Se les va posar i va agafar el llibre amb les dues mans i prement-lo amb una força exagerada, va llegir el poema.

MANS

Per a la P.

Plenes de taques de temps,
les mans llisquen pel teclat
com... ...llarines...
...passat... prou bé.

I allí, en aquell poema que no va poder gairebé ni començar a llegir, perquè els ulls se li van negar de llàgrimes, va notar que la seva filla i ell tornaven a estar junts per un

moment. Allí ella hi havia trobat consol, segurament la va fer sentir més a prop de la seva àvia, que ja feia anys que havia mort. De fet, suposava que una de les poques coses que la seva filla recordava de l'àvia materna eren aquelles mans que tocaven el piano a tothora i omplien casa seva de melodies alegres.

I va plorar perquè trobava a faltar a la seva filla. I va seguir plorant perquè també trobava a faltar la seva mare. Però sobretot va plorar perquè se sentia malament. Perquè sempre havia intentat seguir els seus ideals i perquè, per molt de mal que li fes ser sempre diferent, vivia tal i com creia que ho havia de fer. De petit havia passat tantes estones sense la seva mare que va prometre's que quan fos gran tindria fills i que els cuidaria molt i que sempre tindrien una mare que s'encarregués d'ells. Que serien els nens més normals del món. I un dia calorós de setembre es va casar amb la Margarida i era molt feliç, però. No arribaven les criatures. I va passar la tardor, i la primavera, i l'estiu i un dia plujós de setembre van celebrar que feia un any que eren marit i muller però va ser una celebració amarga. Tothom es preguntava per què aquella parella jove continuava sola, sense l'alegria vital que duen els fills. I cada dia se sentia més sol, perquè la Margarida ja gairebé no parlava, i cada dia més malament, perquè havia pensat que mai deixaria els seus fills sense mare, però mai s'havia adonat que hauria pogut deixar-la a ella sense fills.

El Doctor Folch, el pare, passava sovint per casa i parlava amb la Margarida i li donava un remei i llavors la Mar-

garida era molt feliç durant uns dies. Però la vertadera alegria va arribar al febrer, quan van saber que finalment esperaven un fill. Aquell hivern va ser un parèntesi càlid per aquells anys gèlids que vivien i casa seva va convertir-se en un bonic lloc acollidor on tothom era content i les paraules fluïen amunt i avall sense entrebancs. I la Margarida cosia per tenir robeta a punt i ell treballava i anava de casa al taller i del taller a casa, i gairebé no anava en lloc més per poder passar més estona amb ella. I la panxa anava creixent al mateix ritme que les plantes que regava cada dia al migdia, i va arriba la primavera, amb un esclat de flors, i casa seva va convertir-se en un lloc ple de colors que donaven sentit a la seva vida.

I al final va néixer l'Enriqueta i per primera vegada a la seva vida va semblar ser una persona normal. Un home que per fi construïa una família normal, sense buits ni afegits. I la Margarida era la dona més feliç del món amb aquella criatureta als braços, que fins i tot quan plorava semblava que ho fes cantant, com entonant la melodia que la seva àvia sempre tocava amb el piano del menjador, tot i que encara li faltaven uns quants anys per poder-la conèixer. I passaven els dies i els mesos i els anys i l'Enriqueta anava creixent però la Margarida s'havia quedat en un estat de felicitat que res ni ningú podia arrebatre-li. I ell era feliç, i gaudia de la seva família, d'aquella figura materna que a casa seva havia vist tan poc. Però patia. Patia perquè l'Enriqueta havia de tenir més germans però no n'arribaven més. I la Margarida va dir-li que ella era molt

feliç, que el cor se li havia estovat amb aquella criatura, i que no calia ser ambiciós i demanar-ne més, a veure si al final no podria tenir prou amor per tanta canalla. I ell va dir-li que és clar, que ja en tenim una, de filla, i que som la mar de feliços. Però als seus ulls hi havia una tristesa que es dissimulava amb un gran somriure perquè que brillava permanentment, sobretot quan el Doctor Folch visitava l'Enriqueta i li deia que aqueixa xiqueta està forta com un roure i que seria tan alta com el seu pare. L'Enriqueta anava a escola amb els fills del Doctor Folch, que eren una collassa, i van anar fent-se grans junts. Fins i tot quan ja eren tots uns homenets el més alt de tots va començar a festejar amb l'Enriqueta però el Doctor Folch va dir que no podia ser, que el seu fill festejaria amb una senyoreta de Barcelona i aquell xiquet tan alt se'n va anar a la capital i en va tornar al cap de molts anys, i es va casar amb la senyoreta de Barcelona, i va passar a ser un altre Doctor Folch, el fill. Però l'Enriqueta sempre n'havia estat molt del Folch Alt i no se'n va recuperar mai. De tant en tant anava a l'estació i esperava que arribés el tren de la tarda i mirava com baixaven tots els viatgers i per sobre aquella munió de rostres hi buscava el del Doctor Folch, el fill, però no l'hi va veure sinó una vegada. I ell els va mirar des de la llunyania, amb ganes de posar-se a córrer i dir-li al Folch Alt que fes el que el seu pare li havia dit i que cadascú se n'anés per la seva banda, però es va quedar allà immòbil. Qui era ell per fer que el cor de la seva filla es trenqués amb aquella brutalitat? I des d'aquell dia no es van veure

durant mesos, fins que el Doctor Folch, el fill, va tornar al poble amb la senyoreta de Barcelona i van celebrar un casament molt elegant. L'església era plena, ves, el fill del Doctor Folch, i els pares de la núvia vestien com mai no s'havia vist en aquell poblet que havia quedat ancorat en el temps, només comunicat amb l'actualitat que es coïa a la capital amb aquelles vies de ferro que feien camí nord enllà. I l'Enriqueta hi va anar, ben engalanada, no cal dir-ho, però als ulls hi tenia una tristesa que se l'hi arrapava ben endins. Potser la seva filla només se li assemblava per aquesta tristesa, una tristesa que tothom que viva en aquella casa acabava patint un moment o altre.

I encara amb llàgrimes als ulls va atansar-se al piano, va aixecar-ne la tapa, va enretirar el tapet i va posar els deu dits sobre deu tecles del piano però no en va prémer cap, perquè ell no en sabia, de tocar el piano. Però allà li semblava sentir l'escalfor de la seva mare que tant havia enyorat de petit. I si tancava els ulls fins i tot sentia la melodia que feia que revisqués tant la seva infantesa com la infantesa de la seva filla. Un dia va arribar a casa i la seva filla estava enfilada a la banqueta intentant treure l'entrellat d'una partitura que descansava sobre el piano. Al principi la melodia sortia maldestre i s'escampava desgabellada per l'aire de primavera que ballava pel menjador però a poc a poc aquelles manetes van anar creant una melodia que va glaçar-li l'ànima. Ell estava dinant i gairebé es va ennuegar. Mentre ella anava tocant va fixar la vista al menjador i s'hi va veure a ell de petit, assegut al terra

i amb els braços encreuats i la seva mare al piano tocant la melodia i taral·lejant de forma incomprendible la lletra en francès de la cançó mentre li brindava una mirada acollidora. Va acostar-se a la seva filla i li va explicar que de petit la seva mare li tocava sovint aquella melodia, que va passar-se a anomenar per sempre més la Cançó de l'Àvia, tot i que mai havia arribat a gaudir del plaer ni de saber-ho ni de ser àvia, com ell tampoc gaudiria mai del plaer de tenir descendència. I els dits se li movien pel teclat però no sortia cap so i ell sentia aquesta melodia i se li barrejaven les imatges de la mare i de la filla, les dues pianistes de la família, un divertiment que no s'havien transmès una a l'altra tot i que les dues van acabar tocant el mateix piano que va passar directament d'àvia a néta després d'un parèntesi polsegós. I encara amb les mans damunt del teclat va recordar la cara d'alleugement que va fer la seva difunta esposa quan li va dir que volia traslladar el piano del menjador a la biblioteca, perquè el menjador estava molt atapeït i a al costat del balcó de la biblioteca hi podria quedar molt bé. No pensava ni que el menjador estigués molt atapeït ni que a la biblioteca qui pogués quedar millor que al menjador, que havia sigut el seu lloc durant tota la vida. Però sabia que la seva esposa estaria d'acord amb aquesta decisió, indiferentment dels motius que li exposés. Mai hi entrava la Margarida, a la biblioteca. Mai en van parlar però suposava no es deuria poder imaginar obrir la porta i que ella no fos dins amb un llibre entre les mans. El piano, però, l'havia de veure cada dia, present a totes les celebra-

cions i disgustos, a cada àpat allà el tenia, quiet i callat. Creia que no ho suportava, perquè de vegades la veia mirant-se'l no pas amb els ulls humits recordant la seva filla, sinó amb odi a la cara, gelosa de tot temps que li havia robat de poder ser amb la seva filla. En canvi a ell el piano li agradava molt. Sempre hi havia associat la millor part de la seva infantesa i veure-hi la seva filla asseguda, amb les cames penjants i l'esquena recta, l'emocionava. I llavors li agradava anar a la biblioteca i veure-hi tots els llibres i el piano, que és com més o menys s'imaginava el paradís.

Al principi de tornar a entrar a la biblioteca, molt abans de traslladar-hi el piano, caminava sense fer soroll pel passadís, girava pom amb cura i obria la porta. De vegades respirava fons abans d'entrar i notava la mirada clavada a l'esquena, com dues espades afilades. Es girava i veia la Margarida al passadís, interrogant-lo amb la mirada, sense dir ni una paraula. Immòbil al mig del passadís amb una cella alçada. I ell es girava i li costava fer un pas per entrar dins de la biblioteca per culpa de la pesantor de la culpa que el rosegava per dins. Però en pic era dins tancava la porta i sentia que aquell era el seu espai, el seu i el de ningú més, i s'adonava que la culpa s'havia quedat travada al marc de la porta i es movia amb gestos àgils i alegres per l'apartament. Les primeres vegades només entrava i mirava els que havien sigut els amics de la seva filla, tal i com ella mateixa li va confessar una matinada assenyalant les prestatgeries amb el cap amb un petit llibre groc entre les mans. Més endavant va tenir el coratge per asseure's a la

butaca on ella sempre llegia, amb el llum de peu al costat i les cortines enretirades a les alçacortines perquè entrés tota aquella llum que permetia l'orientació cap al sud. I durant uns minuts es creia boig, assegut en aquella butaca, mirant el cel blau, amb les mans buides sobre la falda. I un dia va decidir no asseure's i agafar un llibre. I el va palpar com si fos el tresor més valuós del món, com si amb una simple carícia es pogués trencar o escolar-se-li sorrenc entre els dits. I en va llegir el títol i el nom de l'autora, com si realment l'amiga de la seva filla s'estigués presentant, i va examinar aquella noia d'estil victorià davant d'uns turons verds sota un cel plujós. Després en va agafar un altre i va fer el mateix. I després un del prestatge dels blaus. I després un dels vermells. I després un d'aquella col·lecció negra amb dues ratlles taronges. El va tornar a deixar amb els altres 14 i va aixecar la vista per donar un cop d'ull per la biblioteca. N'hi havia tants, de llibres. Va començar-los a agafar-los a grapats, en mirava el títol i l'autor, feia un gest amb el cap, com si els saludés sense fer servir paraules, perquè els llibres ja les tenien totes, i els tornava a deixar ràpid al prestatge i n'agafava del del costat. I al final va mirar la pila de llibres que hi havia a terra, just al costat de la butaca. Estaven més nets que els dels prestatges, perquè la Marieta els netejava sempre que escombrava i treia la pols del despatx, mentre que el gros dels llibres només el netejava una vegada cada dos mesos, i encara feia prou, segons ella, perquè es passava tota l'estona esternudant per la pols dels llibres que li entrava gola avall. Va agafar el

de dalt de tot. Va mirar-ne la portada i va llegir-ne el títol i l'autor, com sempre. El va acariciar i, finalment, el va obrir. Sempre s'havia sentit allunyat de la seva mare i de la seva filla perquè, tot i que el piano havia romàs a casa seva, primer al menjador i després a la biblioteca, l'obria, el mirava i s'entristia de pensar que no sabia tocar ni una trista melodia. De llegir, en canvi, sí que en sabia. I es va trobar assegut en aquella vella butaca amb les ulleres damunt del nas i un llibre entre les mans a la seva edat, ell que mai havia llegit. I movia els ulls per les línies, quan arribava a la dreta amb un moviment ràpid la vista una altra vegada a l'esquerra, com tantes vegades havia vist fer a la seva filla; i passava les pàgines amb cura, intentant no arrugar-les gens, com tantes vegades havia vist fer a la seva filla; i mirava el moviment de les seves mans, arrugades i enfosquides, que incomprendiblement s'assemblava a el de les de la seva filla, blanques i pulcres. I va viatjar per tot el món, ell que mai havia sortit de casa. I va plorar com un nen petit, ell que feia anys que no ho feia per por d'entristir encara més la seva esposa. I va riure per les butxaques, ell que feia anys que s'havia submergit en un ambient tens i penós. I va patir per aquells nens entremaliats i per les bones persones que passaven necessitats, ell que feia anys que ja no podia patir per la dissort de la seva filla. I va anar a funerals de gent desconeguda acompanyat d'amics que acabava de conèixer, ell que des que havia hagut d'anar al de la seva filla es limitava a anar a enterraments. I va anar amb avió per sobre de mars i muntanyes, per sobre núvols

de cotó fluix il·luminats per un sol matiner, ell que tenia por de volar. I va submergir-se a un oceà amb els membres d'una expedició de recerca submarina, ell que quan anava a la platja només es mullava els peus. I va veure dracs i dinosaures i monstres, ell que els havia deixat clavats a aquelles nits infantils d'insomni. I va anar ben vestit a concerts de piano i violí i flauta i clarinet, ell que s'havia d'imaginar el so del piano perquè ja no quedava ningú a la seva família que sabés reconciliar-se amb aquell munt de fustes i cordes i tecles i pedals. I va servir en exèrcits estrangers en guerres llunyanes, ell que s'havia salvat de participar a la Guerra gràcies al Doctor Folch. La seva dona no entenia per què cada vegada passava més temps en aquella estança morta que només servia per agafar pols i on hi havien anat les coses inútils que tenien per casa però que no eren fàcils de llançar. I un dia va entrar i el va enxampar a mitja lectura, assegut en aquella butaca vella amb les ulleres ben posades i la vista fixada al paper. I va mirar-lo fixament fins que es va adonar que algú l'estava mirant. I ell va aixecar la vista del paper i la va veure dreta al marc de la porta, al passadís, recta com una escombra amb mirada interrogativa, va aixecar una cella i va esperar la seva resposta. Ell va limitar-se a deixar passar el temps i esperar que marxés per seguir gaudint d'un concert de Schubert de la mà d'en Pere Bros. Semblava que la lectura li hagués pres les seves pròpies paraules i amb la seva esposa de tant en tant passaven estones plegats però només se sabien mirar, i les mirades ja no parlaven com ho havi-

en fet anys abans. Aquella habitació que durant un temps havia sigut un lloc prohibit dins de casa seva i que hauria volgut fer desaparèixer a qualsevol preu s'havia convertit en el seu refugi vital. Les hores allí semblava que no tenien fi i els llibres passaven per davant dels seus ulls sense que tingués temps d'adonar-se'n igual que ho feien els dies, els mesos i els anys. I la Margarida es va morir amb una tristesa brillant als ulls un dia plujós de setembre. I ell va llegir, va llegir molt, a la biblioteca, a la cuina, al menjador, al balcó, a l'habitació. Aquell refugi vital s'havia escampat per tota la casa com una inundació incontrolable i ell saltava d'un món a l'altre, per llibres blaus, grocs, vermells i de tots colors. I de vegades se'n comprava un de nou però sentia que traïa la seva filla, perquè ell va començar a llegir per ella, perquè quan tocava un llibre notava que podia sentir les mans de la seva filla subjectant aquelles pàgines, i sabia que els seus ulls feien un recorregut que ella havia fet abans i que l'havia portat a llocs on cap dels dos s'hauria pogut imaginar mai que farien cap.

Amb la seva característica lentitud nonagenària va anar a la cuina a escalfar-se el sopar i va encendre la ràdio per omplir una mica aquell vespre. Quan va treure l'olla dels fogons una porta es va tancar fent un gran estrèpit i va anar al menjador i va tancar els balcons i va tornar a la cuina i va sopar i es va tacar el jersei perquè no la va encertar amb una cullerada.

Encara amb els últims rajos de sol debatent-se contra la nit va asseure's al llit, es va cobrir amb aquell reguitzell

de mantes i amb les ulleres sota els ulls va seguir llegint la sort i dissort d'aquell grec parricida. Els ulls li anaven i venien com onades marines per les pàgines esgrogueïdes i cada vegada que passava pàgina un exèrcit de pols ballava sota la llum tènue que emetia el llumet de la tauleta de nit. I quan les pestanyes ja no van tenir més força va deixar el llibre amb aquell paperet que li sobresortia i va apagar el llum.

I va estar estirat al llit tota la nit, ni un viatge de matinada. Estirat al llit de casa seva, la casa que l'havia vist néixer i on va acabar morint a l'edat de noranta-tres anys. I, malgrat aquella especialitat que s'atribuïa i que tant avorria, va romandre tot el dia següent allí, i també tota la nit. Quanta vulgaritat en aquest fet impossible d'evitar. Tothom, ell i els altres, aliè a la seva mala fortuna: el locutor de ràdio que va explicar les notícies puntual a les sis del matí, però que en aquella habitació ningú no va poder sentir; els nens que cada dia veia des del balcó del menjador; la Mariàngela i la Maria Mercè, que aquell dia no havien de passar per casa seva; el quiosquer i la dependenta del forn de pa, que deuriem haver-se pensat que aquell dia tenia visita al metge; el carter que va trucar al timbre a mig matí amb un paquet sota el braç, que va tornar a posar al seu carro després d'haver deixat un avís a la bústia; la Mairàngela, que li trucava per dir-li que l'endemà arribaria passades les onze perquè havia d'acompanyar el seu marit al metge. És clar que sabia que no era immortal i que un dia es moriria, i més llavors que ja havia passat la barrera

dels setanta i la dels vuitanta i la dels noranta, llavors que ja havia entès que tot i que cada dia semblava el primer cada dia probablement seria l'últim, i l'enterrarien, i desconeguts llegirien la seva necrològica fent un cafè amb llet per esmorzar i pensarien "Collons, més de noranta anys!" i passarien la pàgina i llegirien la contraportada del diari com feien cada dia. El que no sabia és que al final sí que va ser un més. Una llàstima, que no ho pogués veure. Que no pogués saber la seva mort va ser una de les més comunes entre la gent gran; havia volgut escalfar-se el sopar, i havia encès el gas, i havia recordat que, i havia anat a.

Net de gas, l'endemà el món va seguir girant.